AKİL
DÜŞÜNCE GRUBU

AKİL DOSYA · 01/2026

Geri Dönüşüm
Atığın İktisadı ve Ahlakı

Geri dönüşümün çevresel vaadini, iktisadi teşviklerini ve bireysel sorumluluk anlatısını birlikte değerlendiren araştırma dosyası.

YAZAR
Can Tuna

YAYIN TARİHİ
12 Ağustos 2026

OKUMA SÜRESİ
18 dakika

ARAŞTIRMA ALANI
İktisat · Toplum

Özet: Geri dönüşüm çoğu zaman teknik bir atık yönetimi çözümü olarak anlatılır. Oysa sistemin başarısı yalnızca ayrıştırma kapasitesine değil; üretim biçimlerine, fiyat teşviklerine ve sorumluluğun kimler arasında paylaşıldığına bağlıdır.

1. Araştırma sorusu

Bu dosya, “Geri dönüşüm çevresel zararı gerçekten azaltıyor mu, yoksa tüketim düzeninin devamını kolaylaştıran bir anlatıya mı dönüşüyor?” sorusundan hareket eder. Sorunun tek bir cevabı yoktur; malzeme türü, enerji kaynağı ve yerel altyapı sonucu değiştirir.

Bu nedenle araştırma, tek bir gösterge yerine üç ekseni birlikte okur: çevresel etki, iktisadi teşvik yapısı ve sorumluluğun dağılımı. Üçü ayrıştığında politika da ayrışır.

> *Bir politikanın etkisini yalnızca topladığı atıkla değil, değiştirdiği üretim ve tüketim davranışıyla birlikte ölçmek gerekir.*

2. Temel bulgular

01 **Teşvikler davranışı şekillendirir**

Depozito sistemleri, ayrıştırma kolaylığı ve şeffaf etiketleme bireysel katılımı artırır; ancak bu araçlar üretici sorumluluğu ve yeniden kullanım hedefleriyle birlikte tasarlanmadığında etki kısa ömürlü kalır.

02 **Maliyet görünmez değildir**

Toplama, taşıma ve yeniden işleme süreçleri enerji ve emek gerektirir. Geri dönüşümün çevresel faydası her ürün ve her bölge için aynı kabul edilemez.

03 **Anlatı politikanın önüne geçebilir**

Geri dönüşüm tek başına bir çözüm olarak sunulduğunda, tüketim hacmini azaltmaya yönelik tartışmayı gölgeleyebilir.

Malzeme farkı

Cam ve alüminyum için döngü nispeten verimliyken, karma plastiklerde ayrıştırma maliyeti kazanılan malzemenin değerini aşabilir. Politika metinlerinin “geri dönüşüm oranı” gibi tek bir rakama indirgenmesi bu farkı gizler.

3. Politika önerileri

- Yeniden kullanım ve onarım hedeflerini geri dönüşüm hedeflerinden önce tanımlamak.
- Üretici sorumluluğunu ürünün bütün yaşam döngüsüne yaymak.
- Yerel yönetimlerin veri standartlarını ortaklaştırmak ve açık veri olarak yayımlamak.
- Vatandaşa sunulan çevresel iddiaları ölçülebilir göstergelerle açıklamak.

4. Sonuç

Geri dönüşüm gerekli fakat tek başına yeterli değildir. Kalıcı ilerleme; daha az malzeme kullanımı, uzun ömürlü ürün tasarımı ve maliyetin üretici, kamu ve tüketici arasında adil paylaşımıyla mümkündür.

Bir sonraki döngüde bu bulguları yerel yönetim uygulamalarıyla karşılaştıracak, önerilerin hangi ölçekte işlediğini sınayacağız.

KÜNYE

YAYIN TÜRÜ	Araştırma Raporu
YAZAR	Can Tuna — Ekonomi Araştırmacısı
YAYIN TARİHİ	12 Ağustos 2026
ARAŞTIRMA ALANI	İktisat · Toplum
YAYIMLAYAN	AKİL Düşünce Grubu · akilgrubu.org

ATIF İÇİN

Can Tuna, “Geri Dönüşüm Atığın İktisadı ve Ahlakı”, AKİL Düşünce Grubu, Araştırma Raporu, 12 Ağustos 2026.